

Introducció

La titulació de Psicopedagogia de la UB ha estat avaluada dins el programa d'avaluació institucional de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya del 1999, conjuntament amb les de Pedagogia i Mestres, en les especialitats d'Educació Infantil, Educació Física, Educació Musical i Llengües Estrangeres, totes elles de la Divisió de Ciències de l'Educació.

La constitució i formació del comitè d'avaluació intern va tenir lloc el mes de juny de 1999. El procés d'autoavaluació ha durat deu mesos.

El comitè extern que ha avaluat la titulació de Psicopedagogia va ser nomenat per l'Agència el mes de febrer de 2000 i l'han constituït quatre membres: dos acadèmics i dos professionals, tots ells relacionats amb el camp de les ciències de l'educació.

Tant el procés d'avaluació intern com l'extern, cal comentar que, en general, han transcorregut amb normalitat. La implicació dels òrgans acadèmics directament afectats per l'avaluació ha variat al llarg del procés, de forma que ha anat augmentant progressivament la seva acceptació i valoració positiva.

El procés d'avaluació extern s'ha dut a terme entre els dies 29 de maig i 1 de juny del 2000, s'ha fet conjuntament per a les titulacions de Pedagogia i Psicopedagogia i ha coincidit en el temps amb la de Mestres. En algun moment les audiències de l'avaluació de Psicopedagogia han coincidit amb les de Mestres, cosa que ha influït en el desenvolupament d'ambdós processos. En general, els dos comitès, l'intern i l'extern, han estat molt d'acord a l'hora d'assenyalar els punts forts i febles més importants de la titulació.

Context institucional

La titulació de Psicopedagogia és una de les vint de segon cicle que imparteix actualment la UB i està adscrita a la Facultat de Pedagogia des de la seva implantació, el curs 1995/96. Aquesta Facultat es va implicar activament, ja des dels anys 80, en la creació dels estudis de Psicopedagogia a través dels serveis d'orientació i intervenció psicopedagògica de diverses administracions. No obstant això, hi van haver moltes negociacions entre les facultats de Pedagogia, Psicologia i l'antiga Escola Universitària de Formació del Professorat per a l'adscripció d'aquesta titulació als seus centres. Finalment, el desembre de 1993, la UB va aprovar definitivament l'agregació de la titulació a la Facultat de Pedagogia.

La titulació està adscrita a la Divisió V - de Ciències de l'Educació- de la Universitat de Barcelona, juntament amb les de Mestres, Pedagogia, Comunicació Audiovisual, Educació Social i Biblioteconomia i Documentació.

El nombre d'alumnes matriculats a Psicopedagogia a tot Catalunya, el curs 1998/99, és de 657, 33% dels quals estudien a la UB. Els estudiants de Psicopedagogia representen el 0.4% del total d'alumnes de la UB i l'11% en relació als alumnes d'ensenyaments de només segon cicle. La titulació no ofereix una anàlisi més detallada sobre la seva situació respecte de la UB, Catalunya i la resta de l'Estat.

Taula 1. Dades generals de la UB

	Psicopedagogia, UB
Alumnes de l'ensenyament	219
Alumnes de l'ensenyament a tot Catalunya	657
Alumnes totals matriculats a la UB	59.686
Alumnes de 2n cicle de la UB	1.909
% Alumnes de la titulació respecte dels alumnes totals de la UB	0.4%
% alumnes de la titulació respecte dels alumnes de segon cicle de la UB	11%
% Alumnes respecte del total d'alumnes de la titulació a Catalunya	33%

Accés

La titulació de Psicopedagogia de la UB ofereix 120 places de nou ingrés als estudis. La demanda en primera opció en el curs acadèmic 1998/99 es va situar en 127, el que implica una relació de 1.1. Des de la implantació de la titulació la demanda global ha descendit un 70%.

Taula 2 . Demanda de accés a la titulació. Curs 1998/99

Titulació	Places ofertes	Demanda global	Ratio demanda/oferta	Demanda 1ª opció		Demanda satisfeta global
				PAAU	Altres	
Psicopedagogia, UB	120	127	1.1	-	-	127
<i>Places ofertes a Catalunya: 300</i> <i>Demanda en 1ª opció a Catalunya: Nd</i>						

Com que la titulació de Psicopedagogia és només de segon cicle, les vies d'accés són diferents de les dels estudis de cicle curt o llarg. Per accedir-hi és necessari haver completat el primer cicle o ser titulat en un altre ensenyament afí –Educador Social, Mestre, Pedagogia i Psicologia- i haver cursat els complements de formació pertinents. Per vies d'accés, el alumnes que s'incorporen amb només el primer cicle de Pedagogia són els que ho fan amb una nota més alta, seguits dels llicenciats, els diplomats en Educació Social i els Mestres. La major demanda d'accés prové dels estudiants de Mestres i, en especial, dels d'Educació Primària, que sol·liciten cursar els complements de formació quan acaben la diplomatura. En aquest sentit, es proposa revisar les condicions en què es cursen determinats complements de formació, així com l'oferta de places, de forma que s'adeqüi millor a la demanda existent.

Metes, objectius i planificació

Les directrius generals establertes pel Ministeri per a l'obtenció del títol oficial de Llicenciat en Psicopedagogia estableixen que els ensenyaments hauran de proporcionar una formació científica adequada en els aspectes bàsics i aplicats de la psicopedagogia. La titulació de la UB pretén capacitar persones competents en *els àmbits professionals a què pot accedir un graduat*, com ara els departaments d'orientació dels centres escolars, equips i serveis d'assessorament psicopedagògic, gabinets privats d'assessorament, centres d'educació especial, serveis i programes d'orientació professional, etc. La titulació té un caràcter marcadament professional. Els objectius de la titulació estan enunciats molt genèricament i el seu coneixement entre la comunitat acadèmica és desigual. Durant el procés d'avaluació externa s'ha detectat una falta de clarificació dels objectius i la necessitat de dur a terme una discussió, en el sí de la titulació, per tal d'obtenir-ne una definició més precisa

Es considera convenient aprofundir en la descripció del perfil de la titulació i informar sobre els objectius i continguts del programa de formació a l'alumne per facilitar la seva presa de decisions.

El programa de formació

El pla d'estudis de la titulació va ser publicat al BOE el 3 de febrer de 1996. Consta de 150 crèdits distribuïts en assignatures obligatòries –97.5 crèdits–, optatives –37.5 crèdits– i de lliure elecció –15 crèdits. L'ensenyament està dividit en quatre semestres amb una durada mínima de dos anys. La finalitat de la troncalitat és proporcionar a l'alumnat una formació bàsica en els diferents aspectes que poden configurar l'activitat del professional de la psicopedagogia. L'optativitat està emmarcada en quatre blocs temàtics: tres que responen a un perfil més específic de caràcter professional, i un caràcter instrumental i complementari. En un principi, l'alumne podia cursar dos itineraris curriculars si utilitzava part dels seus crèdits de lliure elecció per assignatures optatives. Però a partir del curs 1998/99 aquesta possibilitat va desaparèixer.

Taula 3. El programa de formació

	Psicopedagogia, UB
Publicació en el BOE	03.02.96
Anys de durada	2
Pla d'Estudis	
Crèdits Troncals i Obligatoris	97.5
<i>Teoria</i>	57
<i>Pràctica</i>	40.5
Crèdits Optatius	37.5
Crèdits de Lliure Elecció	15
<i>Total</i>	150
Grau mínim de practicitat	41.5%
Nombre d'assignatures optatives ofertes	27
Oferta de crèdits optatius propis	Nd
% d'optatives al pla d'estudis	25%
Relació d'optativitat	4.1
Projecte final de carrera/ <i>Pràcticum</i>	Si
Pràctiques en empreses	No

Es considera que el pla d'estudis es coherent i adequat al perfil i als objectius proposats, ja que contempla els elements fonamentals per oferir als alumnes una formació bàsica en l'àmbit de la psicopedagogia. Els estudiants, no obstant això, consideren que la carrera està excessivament enfocada a l'àmbit escolar, per la qual cosa seria convenient aprofundir en altres àmbits d'actuació psicopedagògica, com ara l'àrea empresarial i social.

Hi ha hagut una discussió pública força participativa entre els diversos òrgans acadèmics a l'hora de dissenyar el pla d'estudis, probablement com a conseqüència de tractar-se d'un nou ensenyament que encara precisa configurar un espai disciplinar i professional. Els diversos estaments implicats també ha realitzat un gran esforç per integrar i coordinar tots els sectors en la determinació dels objectius i els curricula de la titulació. Tot i això, es troba a faltar una valoració sobre l'estructura i actualitat científica dels programes proposats, així com la seva factibilitat per a ser desenvolupats en el temps previst.

Es destaca el treball elaborat per coordinar continguts de les matèries i elaborar la Guia Docent. No obstant això, s'observa que encara no estan prou definits els crèdits teòrics i pràctics.

Finalment, es constata la incertesa que provoca entre l'alumnat el fet que la titulació no estigui identificada clarament amb un lloc de treball més enllà de l'especialitat en l'ensenyament secundari. Aquesta falta de concreció específica d'una professió de referència fa, com en molts altres casos, que l'obtenció de feina depengui més de les habilitats socials i personals dels titulats que dels seus coneixements acadèmics.

El desenvolupament de l'ensenyament

En general es considera que la metodologia docent utilitzada a les classes pel professorat és correcta, si bé s'observen diferències entre professors. Predominen la classe magistral i el treball en grup. No existeix una clara definició dels crèdits teòrics i dels pràctics i la majoria dels continguts dels què tracten són similars però impartits a través d'una metodologia docent diferent. Caldria, doncs, definir clarament els crèdits pràctics dels programes de les matèries i redefinir les metodologies que s'han de fer servir en cada cas. En ocasions, els alumnes consideren excessiu el volum de treballs de curs.

L'organització actual, a causa del calendari real, redueix el període de docència. Encara que apareix explícita a la Guia Docent, la dispersió horària que hi ha entre matèries i les limitacions del nombre d'alumnes per grup impedeixen que, en molts casos, els estudiants puguin triar les optatives segons els itineraris que volen cursar. D'altra banda, es valora positivament el període sense docència previ als exàmens finals de cada semestre, la qual cosa permet als alumnes completar els continguts de les matèries i resoldre els possibles dubtes. També està ben valorada la Guia Docent de la titulació que permet agilitzar el procés de planificació de la carrera, l'organització del temps i la presa de decisions. Seria convenient que els alumnes disposessin d'aquest document amb suficient antelació a la data de matrícula.

En general, els programes de les assignatures es compleixen, si bé, en aquest sentit hi ha diferències significatives d'opinió entre els alumnes i els professors. S'han posat de manifest problemes d'encavalcament de continguts entre assignatures, fonamentalment en les obligatòries. En aquest sentit, seria convenient potenciar les mesures de coordinació inter i intradepartamentals. Normalment, no hi ha divergències entre els programes dels professors que imparteixen una mateixa assignatura i només s'han detectat diferències significatives en dos casos. La grandària del grups es considera bona i en cap cas supera els 45 alumnes per classe en els crèdits teòrics. Aquesta xifra es manté constant al llarg dels dos cursos de la titulació. També es valora positivament el desdoblament dels grups pels crèdits pràctics, la qual cosa permet formar grups d'entre 21 i 23 alumnes. Aproximadament el 80% dels alumnes segueixen els estudis a temps complet i el 20% ho fa a temps parcial.

Taula 4. Distribució d'alumnes a les titulacions. Curs 1997/98

	Psicopedagogia, UB
<i>Mitjana d'alumnes per grup de 1r curs</i>	
Teoria	45
Pràctica	23
<i>Mitjana d'alumnes de nou ingrés de 1r curs</i>	
Teoria	42
Pràctica	21
<i>Mitjana d'alumnes per grup 2n cicle</i>	
Teoria	43
Pràctica	22
Alumnes totals	219
Alumnes equivalents a temps complet	175

Els horaris de tutories són públics i els alumnes estan informats del despatx del professor, del seu e-mail i telèfon. En general, però, els estudiants usen poc les tutories, especialment en el torn de tarda. En alguns casos, donat que els professors imparteixen docència en més d'una titulació, els horaris de tutoria coincideixen amb els de classe dels alumnes. Es considera molt positiva la introducció, el curs 1999/00, de les Tutories d'Itinerari Curricular (TIC), que s'emmarca en les accions que està duent a terme la UB per assegurar l'orientació dels estudiants i la qualitat de l'ensenyament que reben.

Taula 5. Resultats acadèmics. Curs 1997/98

	Psicopedagogia, UB
<i>Taxa d'èxit 2n cicle</i>	
1 ^a convocatòria	90%
2 ^a convocatòria	84%
<i>Rendiment acadèmic</i>	
1r curs	86%
2n cicle	87%
Mitjana del nombre de titulats (1996-1999)	80
Taxa de graduació	0.67

Les taxes d'èxit i rendiment demostren que els resultats acadèmics dels estudiants de la titulació són molt bons. Alguns alumnes opinen que la formació de la titulació és bàsica i que el nivell d'exigència no és molt elevat. Durant l'avaluació, el comitè extern han posat de manifest la necessitat d'incrementar l'exigència acadèmica, millorar els procediments d'avaluació, intensificar la dimensió aplicada de les assignatures optatives i introduir continguts orientats a desenvolupar les habilitats socials dels alumnes, imprescindibles en el món del treball d'avui dia.

Pel que fa a la política de captació dels alumnes, la Facultat de Pedagogia s'acull bàsicament a les activitats realitzades pel Servei d'Orientació Universitària (SOU). Aquestes accions, a l'igual que les jornades de portes obertes i el Saló de l'Ensenyament, estan ben considerades. També és valorada positivament la sessió informativa que organitza la titulació abans que els alumnes es matriculin per primer cop, encara que hi ha un alt percentatge d'estudiants que no hi assisteix. En aquest sentit, potser caldria que els alumnes que s'han de matricular per primera vegada es reunissin amb els tutors d'itinerari curricular per rebre una informació més concreta. Aquesta reunió es podria fer en petits grups.

Existeix una bona oferta de serveis dirigits a l'alumnat que cobreix adequadament les seves necessitats d'informació i assessorament. No obstant això, els alumnes no en fan un ús

generalitzat, probablement a causa del desconeixement de la seva existència, de la forma d'accedir-hi o de la seva dispersió.

En general, la relació entre professors i alumnes és bona i destaca la predisposició dels professors a l'hora de resoldre dubtes, fins i tot, fora dels horaris de tutoria. La participació dels alumnes en els òrgans de representació del centre és molt baixa, igual com el seu interès per participar en la gestió dels assumptes acadèmics. Es considera, doncs, necessari introduir estratègies per incrementar la participació dels estudiants en la gestió acadèmica.

Professorat

A l'ensenyament hi participen 50 professors. Els departaments més implicats en la titulació són el de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació (MIDE) i el de Psicologia Evolutiva i de l'Educació, ambdós amb 18 professors, seguits del de Didàctica i Organització Escolar (DOE) i Teoria i Història de l'Educació (THE), amb 6 professors cada un. El 79% del professorat és ordinari i el 18.5% associat. La majoria de les assignatures obligatòries les imparteixen professora numeraris.

El perfil de formació del professorat és adequat a la docència de la titulació. En general, l'assignació de professors per part dels departaments és correcta, tot mantenint un equilibri entre titulars i associats d'acord amb les característiques dels diversos continguts que s'han d'impartir al llarg de la titulació. Els acadèmics d'aquesta universitat són reconeguts pel seu prestigi i la seva professionalitat i els alumnes consideren que són competents i accessibles.

Taula 6. Dedicació docent del professorat. Curs 1997/98

	Psicopedagogia, UB
Professorat Ordinari	78.5%
Catedràtics d'Universitat	15.6%
Titulars d'Universitat	51.2%
Catedràtics d'Escola Universitària	2.4%
Titulars d'Escola Universitària	9.3%
Associats	18.5%
Altres	3%

Com en el cas de Pedagogia, es considera necessari establir mesures orientades a revaloritzar la funció docent i estimular l'excel·lència acadèmica del professorat. Especialment, crear sistemes eficaços d'avaluació del professorat i reconèixer com a mèrits específics els projectes d'innovació didàctica que desenvolupen molt professors.

Instal·lacions

La ubicació de la titulació dins del campus de la Divisió de Ciències de l'Educació de la UB està ben valorada. Les instal·lacions, en general, es consideren apropiades pel que fa a les seves dimensions. L'equipament audiovisual i el mobiliari de les aules es valoren positivament. El nombre d'aules d'informàtica i d'ordinadors és clarament insuficient. Hi ha problemes d'accés per a les persones discapacitades que requereixen una solució pertinent. Finalment, també s'han detectat problemes amb l'aparcament i amb els horaris del transport públic.

Les instal·lacions destinades a la biblioteca són àmplies, confortables i modernes. El catàleg, les bases de dades, revistes electròniques, etc., es poden consultar de forma remota, ja sigui des dels despatxos dels professors com des de les aules d'informàtica. La dotació de

fons periòdics i no periòdics és molt bona –en particular, el fons bibliogràfic històric. S'observa un increment en la consulta del fons bibliogràfic, en bona part gràcies a les accions formatives que es programen cada any per explicar als alumnes el funcionament de la biblioteca. Es detecten, no obstant això, problemes en alguns llocs de consulta i en la climatització de la biblioteca, sobre tot durant l'hivern. L'adquisició de fons a l'hemeroteca també presenta alguns desajustaments.

Els serveis del campus menys valorat, ja sigui pels horaris, preus o l'atenció que ofereixen, són els de reprografia, llibreria i restauració i cafeteria. Caldria millorar aquestes prestacions, així com també habilitar un servei de banca que permetés als alumnes de formalitzar certs tràmits de la matrícula dins del mateix campus.

Relacions externes

La titulació no manté relacions amb entitats i organitzacions empresarials, tret dels contactes amb institucions i centres per a la realització del *pràcticum*. L'alumnat, en general, no participa als programes d'intercanvi Sòcrates/Erasmus. Només quatre estudiants hi han participat des del curs 1995/96. Els contactes institucionals es duen a terme a través del deganat de la Facultat de Pedagogia.

Recerca

Es considera molt positivament l'esforç dut a terme per la Divisió de Ciències de l'Educació per a sistematitzar i difondre les investigacions realitzades en l'àmbit educatiu a través de diferents jornades d'estudi. També hi ha la voluntat d'establir línies d'investigació i grups consolidats que permetin una organització racional des treballs i una major rendibilitat dels recursos. Igualment, ha estat positiu per incrementar l'activitat investigadora la creació de comissions dins les unitats que tenen l'objectiu d'elaborar plans i programes d'actuació, entre els que destaquen, especialment, els relatius al tercer cicle que s'orienten a incrementar i millorar la formació dels doctors. No obstant això, s'observa que l'activitat investigadora és encara reduïda si es té en compte el nombre de professors doctors, la quantitat de projectes finançats, el volum de recursos econòmics assolits i el becaris aconseguits. L'activitat és, però, força més intensa en aquells departaments amb grups consolidats i, en general, s'observa un augment progressiu dels nivells de productivitat d'investigació. Es valora positivament la projecció i l'aplicació social de la majoria de projectes de recerca.

També estan molt ben considerades les polítiques orientades a la formació de doctors que duu a terme la Divisió V, tot i que caldria augmentar el nombre de tesis llegides.